

ဆန်။ ဆန်စန်။

ပွဲအဘိဓာန်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ဆန်စန်’/‘ဆန်ကွန်’ ဂ် ညးထွေးလင်ဒဒ်ပိုင်ကြိယာမွဲတဲ ကိုလင်အဓိပ္ပါယ် v. to be acquainted with, familiar, to become intimate with, to be friendly; to be dependent; to make research ရ။ ပွဲအဘိဓာန်မန်ဗျာအာထောန်သိုင်ဂ် ‘ဆန်စန်’ ဝံ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် ‘စိစဉ်သည်’/‘စိမံသည်’ ရ။

ဝေါဟာရ ‘ဆန်စန်’ အတိုင်အာဟာလီဒေမကိုလင် v. to be acquainted with, to be familiar, to become intimate with, to be friendly; to be dependent; to make research ပွဲအဓိပ္ပါယ်ဝံတအ်ဂ် ဆဗ္ဗတ်မွဲဒုဒဲကိုလင် အဲဟံဂံညာတ်လင်ဏီရ။ အဓိပ္ပါယ်ဆအဲဝံ လူတ်ဂ္ဂဲလင်ဂ် ပွဲအဓိကနံ(၂)သ် အတိုင်ပွဲသွင်ဝံရ။

ဆန်စန် — **အဓိပ္ပါယ်(၁)**
စီမံဆောင်ရွက်သည်။ စီမံခန့်ခွဲသည်။ စီစဉ်သည်။
to organize, to manage, to carry out, to arrange

ပွဲဝတ်ကောန်မသုန်သ်ဂ်

- ကျောန်စိုတ်မြဲမြန်၊ ဆန်စန်ကောင်ကာ
မင်အာတောင်ဟာန်၊ ကိုဒါန်ဇိုန်ပိုန်
ထေက်သျှိုန်ဒင်အဲ၊ ဝတ်မသုန်ကွဲ
လျိုင်နဲကောန်တအ်ရောင်။

ပွဲဘာသာဗျာဂ်

- ကျွေးမွေးမပျက်၊ ဆောင်ရွက်စီမံ
မွဲခံထိုက်စေ၊ လူမျှဝေ၍
စောင့်လေမျိုးနွယ်၊ ဝတ်ငါးသွယ်
ကျင့်ဖွယ်သားတို့တာ။

ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင်ပွဲသွင်ဝံ လူတ်စိစတ်ရံင်ညိ။

- ပွဲကာလထေမကျွင်ဂဇွင်ပိဏ္ဍပါတ်ကို ပွဲအာဒိကိုပ်ကွာကို ဗွတ်ယာဂုမ္ပဲမြက်ကို နအလေဝ်ဇကု ခေ့ဟေင် ခေ့လံင်စုတ်ကွာရ။ ကြံပွန် ပုင်သိုရ်ဆသပ္ပယ် တိဿမဒးဝှပ်ကို ခေ့ခေ့လံင်စုတ်ပွန် ရ။ နကိုရသတဏှာကို ဒက်လမိုန်လဝ်စိုတ် မဂြိုင်ကိုတဲတဲ ဗမ္ပဲလေင်ဟေင် ပွဲသိုဇကုကို ကို တိုန်ဂွံကိုပိုန်ပွန်တုန် ပိဏ္ဍပါတ်သိုအမဲမ္မုကုရ်ကို နအလေဝ်ဇကုသုတ်မြက်ဟေင် ဆန်စန်တ ရိုဟ်ဟ်တဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၄။ ပ-၄၉။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ မထေရ်ဆွမ်းခံကြွလာသောကာ လ၌ အစကနဦး၌ တစ်ခွက်မျှသောယာဂုကို သူမကိုယ်တိုင် ဆင်း၍လောင်းလှူ၏။ ထို့ နောက်၌ တိဿမထေရ်နှစ်သက်သော အရသာရှိသောထမင်းကို တော်တန်ရုံ သူမ, ဆင်း၍ ဆွမ်းလောင်းလှူပြန်သည်။ ရက်ပေါင်းများစွာလျှင် ရသတဏှာဖြင့် မြဲမြံစွာနှောင်ဖွဲ့၍ အစဉ် သဖြင့် မိမိအိမ်ပေါ်သို့ တက်ထိုင်စေ၍ ဆွမ်းဘုဉ်းစေပြန်သည်။ အရသာရှိသောဟင်းလျာဖြင့် ပြည့်စုံသောဆွမ်းကို သူငယ်မကိုယ်တိုင် နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း စီမံဆောင်ရွက်၏။ (သုတေသီ)
- (ခမီဗျူတံဂ်) သို့ကောန်သမ္ဘာဇကုတံဂ်တံဂ် အာကိုပိုန်ရ။ ပွောပ်ညးဂမ္တိုင် သမ္ဘာတရေညးမ္တိုင် ဥပကာတထေဇွော်အိုတ်ရ။ ဟိုတ်ဒ်သံဂ်ရ ဆဇကုကလိဝံ ဤင်အောန်လေဝ်ကိုဒ် ဂိုင်ကေတ် ရ။ ပွဲသိုသမ္ဘာတရေညးမ္တိုင် အာပကောံကိုတ်ပိုန်ဖအိုတ်ရ။ ဒကာမြက်တုန်လေဝ် အတိုင်မစီ ရေင်သရပ်ပဥပ်လဝ် သုပဗျူနတံဂ်လေဝ် ဆန်စန်သိုကိုသိုက်စိုတ်ရ။ နွံကာလမ္တဲတဲ ဒကာ မြက် ယဲကျွံဒ်တဲ ပကောံကာဂစိုတ်ရ။ ပွဲကာလကို မှထေဇွော်တံဂ် တိတ်စိုပ်ဘာတဲ ဗန်ကအ် ညးသွံတဲ ယံတ်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၄၆။ ပ-၄၀၈/၄၀၉။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ တပါး သောအရပ်သို မသွားမူကုန်၍ များသောအားဖြင့် မိမိတို့သားမယားအိမ်တို့သိုသာလျှင် သွား ၍စားကုန်၏။ ထိုရဟန်းကြီးတို့တွင် တယောက်သောရဟန်းကြီး၏ မယားဟောင်းသည် ခပ် သိမ်းသောမထေရ်ကြီးတို့အား ကျေးဇူးပြုသည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကြွင်းကုန်သော မထေရ် ကြီးတို့သည်လည်း မိမိတို့သည်ရအပ်သော အာဟာရကိုယူ၍ ထိုမိန်းမ၏အိမ်၌လျှင်နေ၍ စားကုန်၏။ ထိုမိန်းမသည်လည်း ထိုရဟန်းကြီးတို့အား စီရင်မြဲတိုင်းသော ဟင်းလျာကိုလှူ ၏။ ထိုမိန်းမသည် အမှတ်မရှိသောအနာသည် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ သေ၏။ ထိုအခါ အ သက်ကြီးကုန်သောရဟန်းတို့သည် ကျောင်းသို့သွားကုန်၍ အချင်းချင်း လည်ကိုဘက်ကုန်၍ -- ကျောင်းစွန်၌ ငိုလျက်သွားကုန်၏။ (၅၅၀။ ပ-၆၀၀။ ညောင်ကန်။) (ဒကာမြက်တုန် လေဝ် သုပဗျူဥဇနတအံဂ် ဆန်စန်သိုကိုသိုက်စိုတ်ရ = ထိုဒကာမကြီးသည်လည်း ဟင်း လျာများစွာကို ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ စီမံချက်ပြုတ်၏။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Even when they went in quest of alms, they generally made for their wives' and children's houses and ate there. In particular, all these old men were maintained by the bounty of the wife of one of their number, to whose house each brought what he had received and there ate it, with sauces and curries which she **furnished**. An illness having carried her off, the aged Brethren went their way back to the monastery, and falling on one another's necks walked about bewailing the death of their benefactress, the giver of sauces. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-311) (furnish: v. supply or provide (with): ထောက်ပံ့သည်။ ဖြည့်တင်းသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓာန်။ ဦး လွင်ဦး။)

- ပွန်ဇက်လွတ်စီပွန် စဉ်ပြန်လက်ယျာပျာန်ချီမွဲဒပ်၊ စဉ်ဇေဒေဝသိုင်အသင်ခရာမွဲဒပ်၊ စဉ်ဇကုသိုင်ဃသုမွဲဒပ်၊ စဉ်စလေန်သိုင်နောင်ရတာမွဲဒပ်၊ စဉ်ဗုကံသိုင်ဥဇ္ဇကာမွဲဒပ်၊ စဉ်ကြက်ရာဇာသုမွဲဒပ်၊ စဉ်ပခါန်ဇော်တုဖျာမွဲဒပ်၊ စဉ်စေန်ကုသိုင်လက်ယျာဇော်မွဲဒပ်၊ ဒပ်တုညးမွဲဒပ်၊ ပံင်(၉)ဒပ် ဗိုလ်မွဲကိုဉ်ပန်လက် ဇကုတုညးအင်ဝမင်ဂီဆွာ ညိုက်ကေတ်ဖံထပ်ရုပ်နာ် နွံဂြင်ခရဲဒပ်ဇော် ဇက်ကြဲဂြင်ထပ်လှ်ဂါ ဒစာ်ကွဲဂြင် သိုဂြင်ဗတိုက်မွဲမဂြိုင် ဇက်စံင်ဂံင်စီ စီ စိုပ်ဉ်ပြန် ကိုဝံပလံင်ဇော်မ ညံင်ရံဂပ်ဆန်ပြုပြင်လပ်တု သွတ်ဇက်ပဇောအံတို့မုရ်း ပယိုတိမန် ဒိုစိုပ်ဉ်ကုထောတ်ရ။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၂၅။) (ဆန်ပြုပြင်လပ် = ဆန်စန်ပြုပြင်လပ် = ပြုပြင်စီစဉ်ထားသည်)
- သေဉ်တုပိုန်မွဲ ပွဲဉ်ဇာဇာဂြိုဟ်ဂ် ပတုကောန်ဗြဲမွဲ။ ကောန်ဂ် ဆန်ဇန်လပ်ဇက်ကုသိုမဂြိုင် ပါရမီကြိုင်ဉ်ဉ် မဒ်ကောတ်ဘဝရောင်။ ဖြိုင်စိုတ်ကိုသိုကိုန် သိုက်တိတ်ပခမိတု ဖြိုင်မိကိုမ သိုက်ဝံပခမိ မိကိုမမိင်တုသုးရ။ “ယံကောန်ဗြဲ၊ ပိုန်ဟာန်ပိုဂြိုင်သန်၊ ကောန်ဗြဲမွဲတုကို၊ ပိုဟံ ကိုပခမိရကောန်ဗြဲ” မိကိုမဂး မွဲမဂြိုင်ကုဝါရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၂။ ပ-၃၈။ အစွောံ။) (ဆန်ဇန်လပ်ဇက်ကုသိုမဂြိုင် = ဝံပုလပ်ဇက်ကုသိုမဂြိုင်) ပွဲမုဗျာ/ ထိုမထေရ်၏အမိသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ များသောစည်းစိမ်ရှိသော သူဌေး၏သမီးဖြစ်သတည်း။ ထိုသူဌေးသမီးသည် များစွာသောကုသိုလ်မူလရှိ၏။ ဝိပဿနာလက်ဖြင့် သုံးသပ်ဆုပ်နယ်အပ်သော သင်္ခါရတရား ရှိ၏။ ပစ္စိမဘဝိကသတ္တဝါဖြစ်၏။ ---၊ ထိုသူဌေးသမီးသည် ကိုယ်ကိုသိသောကာလမှစ၍ အိမ်၌မမေ့လျော်သည်ဖြစ်၍ ရဟန်းပြုလိုရကား အမိအဘတို့ကို “မိခင်ဘခင်တို့၊ အိမ်၌ အကျွန်ုပ်သည်မမေ့လျော်၊ အကျွန်ုပ်သည် ဝင့်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော ဘုရားသာ သနာတော်၌ ရဟန်းပြုလို၏။ အကျွန်ုပ်ကို ရဟန်းပြုကုန်လော” ဟုဆို၏။ “ချစ်သမီး၊ အသို့ဆိုဘိသနည်း။ ဤအမျိုးသည် များသောစည်းစိမ်ရှင်ဖြစ်၏။ ချစ်သမီးသည်လည်း ငါတို့၏ တယောက်ထည်းသော သမီးဖြစ်ခဲ့၏။ ချစ်သမီးသည် ရဟန်းပြုခြင်းငှာ အခွင့်မရထိုက်တကား” ဟု မိဘတို့ဆိုကုန်၏။ (၅၅၀။ ပ-၇၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/ The daughter, we learn, of a wealthy merchant of Rajagaha **was deeply rooted in goodness** and scorned all temporal things; she had reached her final existence, and within her breast, like a lamp in a pitcher, glowed her sure hope of winning Arahatsip. As soon as she reached knowledge of herself, she took no joy in a worldly life but yearned to renounce the world. With this aim, she said to her mother and father, “My dear parents, my heart takes no joy in a worldly life; fain would I embrace the saving doctrine of the Buddha. Suffer me to take the vows.” “What my dear, Ours is a very wealthy family, and you are our only daughter. You cannot take the vows.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-36/37)

မှတ်ချက်။ အထက်ပါပြုလုပ်စာပိုဒ်၌ “ဆန်ဇန်လပ်ဇက်ကုသိုမဂြိုင်” ဟူသောမွန်စကား၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ “(ရှေးဘဝပေါင်းများစွာ၌) ကုသိုလ်ကောင်းမှုများစွာကို စီမံဆောင်ရွက်ဖြည့်ဆည်းထားအပ်သည်” ဟု ယူသင့်သည်။ “များစွာသောကုသိုလ်မူလရှိသည်” ဟူသောမြန်မာစကား၏ အ

မိပွါယံနှင့် တူညီသည်သာလျှင်ဖြစ်၏။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမူ၌ “to be deeply rooted in goodness” ဟုဆိုထား၏။)

- “ယုံသွိုင်မပြု၊ နအလိုဇကုမရာတ် ဇိန်ကိုပိုန်ဟာန်ယဿပတ်ကိုဂ္ဂကျာ်တဲ ယိုက်ဒိုက်ပင်လင်ဖြ တံဂ်တဲ ဖြတံဂ် ကလိဂံပိုန်ရောင်။ ဖြတံဂ် နွံကိုဒုဟ်ညိညာ် သွိုင်မပြုထေပွတ်ကိုဖြ ဟံဂံ အေင်ဒင်ဒုဟ်ဂ် ဟံထေက်ကြိုက်သွံမရာတ်” ရံဂ္ဂကျာ်တြဲဂးတဲ သွိုင်မင်ဂလာန်ကျာ်တဲ သွိုင် ကိုအာကော်ဂ္ဂကျာ်ရ။ ဂ္ဂကျာ်ကျာ်တဲ လောဝ်ကျာ်တြဲတဲ ဂ္ဂကျာ်စီရေင်ဆန်စန်တရိပ်ကျာ်တြဲ ရ။ “ယုံမရာတ်၊ မဂံသုဟ်သုန်တဲကောံရင်သ္တံဂ်ကို ပွမအိုဟ်တိုဟ်တဲကောံရင်သ္တံဂ်ကို ပွမ ဟံဂံဒိုဝါတ်ဂါတ်သွေက်ဇိုကောံရင်သ္တံဂ်ကို ပြလောန်သန်ရမရာတ်” ကျာ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၀၆။ ဒု-၁၄၄/၁၄၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် “မြတ်သောမင်း ကြီး၊ သင်မင်းကြီးပင်လျှင် စည်းစိမ်ကိုပေး၍ မာတုဂါမကို ချီးမြှောက်၍ ထိုမာတုဂါမသည် ပြုအပ်သောအပြစ်ကို သည်းမခံခြင်းသည် မသင့်” ဟုမိန့်တော်မူ၏။ မင်းသည် မြတ်စွာဘု ရား၏ အမိန့်တော်ကိုနာရ၍ မလ္လိကာမိဖုယားကို ခေါ်စေ၏။ မလ္လိကာမိဖုယားသည် ဘုရား ကို လုပ်ကျွေး၏။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် “အချင်းချင်း သင့်တင့်ညီညွတ်သည် ဖြစ်ရာ ၏” ဟု သင့်တင့်ညီညွတ်ခြင်း၏ ကျေးဇူးကိုဟော၍ ကြွတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၀၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိပ်/ “Sire,” he said, “after you yourself bestowed this honour on the woman, it is wrong of you now to get rid of her, and not to put up with the offence she has committed against you.” The king hearkened to the words of the Master and sent for the queen. And she **ministered to** the Master. “You ought,” he said, “to live together in peace,” and singing the praises of the sweets of concord he went his way. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-14)

မှတ်ချက်။ အထက်ပါပြုယုဂ်စာပိုဒ်၌ မွန်ဘာသာမူတွင် ‘စီရေင်’ ‘ဆန်စန်’ ‘တရိပ်’ ဟူသော ကြိ ယာ(၃)လုံးကို ပေါင်းစု၍သုံးထားသည်။ မြန်မာဘာသာမူ၌ ‘လုပ်ကျွေးသည်’ ဟူသော ကြိယာတစ် လုံးတည်းကိုသာ သုံးထားသကဲ့သို့ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမူ၌လည်း to minister to ဟူသော ကြိယာ တစ်လုံးတည်းကိုသာ သုံးထားသည်။ ဆရာဟာလီဒေး၏ မွန်အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်၌ ‘တရိပ်’ ဟူသော မွန်ဝေါဟာရကို to feed, to give to eat ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ‘လုပ်ကျွေးသည်’/ ‘ကျွေးမွေးသည်’ ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမူ၌ သုံးထားသော to minister to ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ to give help or service ဖြစ်သည်။ မြန်မာအဓိပ္ပါယ်မှာ ‘စောင့်ရှောက်သည်’/‘ပြုစု သည်’ ဟူ၍ဖြစ်သည်။ ‘ဆန်စန်’ ဟူသော မွန်ဝေါဟာရ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဤနေရာ၌ ‘စီမံ ဆောင်ရွက်သည်’ ဟူ၍သာ ယူသင့်သည်ဟု ထင်မြင်ပါသည်။ ‘စီရေင်’ နှင့် ‘ဆန်စန်’ ဤမွန်ဝေါ ဟာရနှစ်ခုတို့သည် ဤနေရာ၌ အဓိပ္ပါယ်ချင်းဆင်တူသောဝေါဟာရများ synonyms ဖြစ်သည်ဟု ယူဆနိုင်သည်။

ဆန်စန့်

— အဓိပ္ပါယ်(၂) ဖိပရအ်။ ဝါဠာပိ။

ခွဲခြမ်းဝေငှသည့်။ ခွဲဝေသည့်။ ဝေဖန်သည့်။

**to divide into shares, to distribute as shares,
to apportion, to allot, to make division**

- သို့ညးဂမ္ဘိုင် နိမန်ကျက်ကောံသင်ဂမ္ဘိုင်တဲ ထပုံတွဲကိုဒါန်ရ။ ပွဲမရနက်ကိုထပုံတွဲကို ဒါန်သို့ဖ အိုတ် ပရိက္ခရာသို့ဖအိုတ် ဆန်စန့်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၆၇။ ပ-၄၆၇။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ မြို့ သူတို့သည် ဘုရားအမှူးရှိသော ရဟန်းသံဃာတို့ကို ပင့်ဘိတ်ကုန်၍ ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး အ လှူကြီးဖြစ်စေကုန်၍ ခုနစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌ အလုံးစုံကုန်သော ပရိက္ခရာတို့ကို လှူကုန် ၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ The citizens gave invitation to the Buddha's company; for seven days they set rich offerings before them, and on the seventh gave over all the articles they had collected. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-31)
- ပွဲကာလကို ပွဲလအိတ်ထပုံတွဲကို ပရိက္ခရာအိုသိုကို သွိုင်ပသိုန်ဆန်စန့်ကျေံတဲ သွိုင်အာတ်ပင် မိုင်အနမောဒနာရ။ ကျက်တြဲဟုံအနမောဒနာတဲ ကျက်တြဲစူးတိတ်အာဘာရ။ သွိုင်ပသိုန်ဟာပ် ပင်ဂယးတဲ ပြာပ်တိတ်အာဘာဇေတဝန်ရ။ လျှော်ကျက်တဲ သွိုင်သွာန်ကျက်တြဲရ။ “ယွံတီလ မှိုပိုန်၊ မူဟိုတ်တီလဟုံအနမောဒနာ ဒါန်အဲဒိုက်ရောအံ။” “ယွံမရှာတ်၊ ပွဲဒါန်မရှာတ်ကို သွံ မရှာတ်ဟုံသွေးတဲ အဲဟုံအနမောဒနာဒါန်ရောင်မရှာတ်” ကျက်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၉။ ၇-၃၉၂/၃၉၃။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ ပသေဒနိကောသလမင်းသည် ခုနစ်ရက် မြောက်သောနေ့၌ အလုံးစုံသော ပရိက္ခရာတို့ကိုလှူ၍ တရားအနမောဒနာကို တောင်းပန် ၏။ ဘုရားသခင်သည် မဟောမူ၍သာလျှင် ကြွတော်မူ၏။ ---၊ ထိုအခါ မင်းကြီးသည် နံနက်စာထမင်း စားပြီးသည်ရှိသော် ကျောင်းတော်သို့သွား၍ “အရှင်ဘုရား၊ အဘယ့် ကြောင့် တရားအနမောဒနာကို ပြုတော်မမူသနည်း” ဟု ရွှေနားတော်လျှောက်သည်ရှိသော် ဘုရားသခင်သည် “မင်းကြီးပရိသတ်တို့သည် မစင်ကြယ်” ဟုမိန့်တော်မူ၍ ---။ (၅၅၀။ ၈ တု-၄၂၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ But here the king, on the seventh day, gave all the requisites and asked for thanks; but the Master went away without thanking him. After breakfast the king went to the monastery, and said, “Why did you return no thanks, Sir?” The Master said, “The people were unpurified, your majesty.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-250)

မှတ်ချက်။ အထက်ပါပြုယုဂ်စာပိုဒ်တို့၌ မြန်မာဘာသာနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာတို့၌ ‘ခွဲဝေသည်’/‘ဝေ ခြမ်းသည်’ ဟု မဆိုထားသော်လည်း၊ ‘ဆန်စန့်’ ဟူသောမွန်ဝေါဟာရ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ‘ခွဲ ဝေသည်’/‘ဝေခြမ်းသည်’ ဟု ယူအပ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ရဟန်းသံဃာပေါင်း အပါးငါးရာရှိ သည်ဆိုလျှင် တစ်ပါးစီ၊ တစ်ပါးစီအတွက် အလှူဝေစုကို အသီးသီးခွဲဝေ၍ ပေးလှူသည်ဟု အ ဓိပ္ပါယ်ယူသင့်သည်။

- “ဩပုဂ္ဂိုလ်မဲ့ ကျော့ဂုဏ်အိုသိုက် ချေမစိုက်သကိုတ်ရ။ ချေမပွတ်ကံဖိုတဲ့ မှုံကိုဝင်သဒ္ဓါရ။ ဂလားနိဗ္ဗိန်ညံဇိပ်ကြိပ်ဂွံးတဲ့ ချေမဆန်စန်ဒါန်သီလ ချေမတိဂလားနည်းမယုတ်မပြဲ ချေမှုံကို သင်္ဂဟပန်သင်္ဂ ချေမှုံဂလားနမသာယေန် ချေမှုံဂလားနမဇိပ်ကြိပ် ပုဂ္ဂိုမသွေတွင်သင်္ဂဝံ့ ပိုန် ကျပ်သြို ဟံ့ဝံ့ဒထောံကျော့ပုဂ္ဂိုရ။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၂။ ၈-၃၃၄။ အစော့။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “သိကြားမင်း၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ခပ်သိမ်းကုန်သော ထိုကျေးဇူးတို့နှင့်ပြည့်စုံ၏။ သက်ဝင်၍ သဒ္ဓါခြင်းရှိ၏။ ချစ်ဖွယ်သောစကားကို ဆိုတတ်သည်ဖြစ်၍ နူးညံ့သောစကားရှိ၏။ ဒါန၊ သီလအစရှိသည်တို့ကို ခွဲခြမ်းဝေဖန်လေ့ရှိ၏။ ပေးကမ်းစွန့်ကြဲသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် တောင်းလာကုန်သောသူတို့၏အသံကို သိတတ်သောအလေ့ရှိ၏။ ပေးကမ်းခြင်းအစရှိသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သူတစ်ပါးတို့အား ချီးမြှောက်လေ့ရှိသော သာယာသောစကားရှိသော နူးညံ့သောစကားရှိသော ထိုသို့သဘောရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဘုန်းကျက်သရေသည် မစွန့်။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၇/၆၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The man with every gift at his command, True, tender, **free and bountiful of hand**, Heart-winning, gracious, smooth of tongue withal, Fortune from such an one will never fall. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-77) (bountiful: adj. ရက်ရောသော။ လှူဒါန်းစွန့်ကြဲတတ်သော။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓာန်။ ဦးလွင်ဦး။)
- “ယုံဒေအဲနာရဒ၊ ဩသပ္ပရိဟိတပညာတံဂံ ပြုနုဒဒိက်တဲ့ ကျွံဗဒ်ဒြပ်ဗွဲဝင်မဒေးရးတဲ့ ဘောဇိန်မပြဲပြဲဂံ ဂပ်ဂပ်ပရအိဆန်စန်ကို ခမိဗမ္မားတံရောင်သွံ။ မဂံလာဘဘောဇိန်တဲ့ မဂံအိုဟ် တိုဟ်စိုတ် မဂံဂြိုင်ဝင်ရောင်။” (၅၅၀။ ၉-၄၂၃။ ၃-၅၇၆။ အစော့။) (ဝေါဟာရမန်စါ ‘ပရအိ’ ကို ‘ဆန်စန်’ ဒွဲဝံ့မှုံ မှုံလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွတ် မဒ်တံ synonyms ရ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “နာရဒ၊ အိမ်ရှင်တို့၏ မပျင်းမရိ လိမ္မာသည်၏အဖြစ်သည် ကောင်း၏။ တရားစောင့်ကုန်သော ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏားတို့နှင့်တကွ ဝေဖန်၍ သုံးဆောင်ခြင်းသည်လည်း ကောင်း၏။ စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို ရသောကာလတို့၌ မမေ့မလျော့သည်၏အစွမ်းအားဖြင့် မပေါ်မလွင် မရွှင်မလန်းသည်၏အဖြစ်သည် ကောင်း၏။ အကြင်အခါ၌ အကျိုးစီးပွား၏ပျက်စီးခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ မပင်မပန်းခြင်းသည် ကောင်း၏။” (၅၅၀။ တ-၄၅၉။ ညောင်ကန်။) (တင်သတ္တိ။ ဂလားနိပဲ့မူဘာသာမန်ဂံ ဟံ့ချိုက်ပင် ဒေက်ဒွံဗွဲမဂြိုင်ရောင်။ စိုန်ဂံလေဝ် ဝေါဟာရမန် ‘ပရအိဆန်စန်’ ဂံ ညီပုပ်ကိုဝေါဟာရဗ္ဗာ ‘ဝေဖန်သည်’/‘ဝေငှသည်’ မာန်ရ။ ဝေါဟာရဗ္ဗာ ‘ဝေဖန်’ ပဲ့ဒွဲဝံ့မှုံ မှုံအဓိပ္ပါယ် ‘ပေါ်ပရအိ’၊ ဗတ်ဗ္ဗာ ‘ခွဲခြမ်းဝေငှသည်’ ရောင်။)
- နွံကောန်ဂကူမဲ့ ပဲ့ချင်သာရဂ်ဂံ မိင်တဂ်ဝင်ကျပ်တဲ့ သျှင်သျှိုက်သာသွာတဲ့ တိတ်ပဂမ္ဘီရ။ ဒ်ဂမ္ဘီတဲ့ ပွင်ရင်ဝင်သီလ ရနက်ဗပင်ဝတ်တင်ပိတဲ့ ပဲ့ဂမ္ဘီရ်ဂမ္ဘီရ်လေဝ် နွံတမေတ္တာစိုတ် လျှိုန်ရ။ ပဲ့မဲ့မဲ့တဲ့ ပိဝါအာလောဝ်သီကျိကျိဝင်သင်လျှိုန်ရ။ အာဂဇွင်ပိဏ္ဍပါတ်ဂံ ဆမက လိဝံ့ယုတ်ပြဲဂံ ဆန်စန်ပရအိကိုဒါန်ကိုညးတဲ့ ဆမသျှိုက်ဂံ ဇကုပပြာဂိုက်ရ။ ပဲ့ကာလလဆောင် ညးယုတ်ဒေက်အာပဲ့အဟာတံဂ်ညာတ်တဲ့ ဇကုအင်သျှိုက်ကျော့အဟာတဲ့ သွက်ဇကုဂ်

ကိုကွေ့ဒါန်ကိုညးရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၅။ ၉-၂၆၃။ အစွောံ။) (ဝေါဟာရမန်စါ ‘ဆန်စန်’ ကို ‘ပရအံ’ ဒွာဲဝွံဂ် မှုလအာအမိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ် မဒ်တ synonym ရ။ ပဲမူဗွာ/ ထိုရဟန်း သည် သာဏုတ္တိပြည်၌ တစ်ယောက်သောအမျိုးသားဖြစ်၍ ဘုရားသခင်တရားတော်ကို ကြားနာရလျှင် ကြည်ညိုသောစိတ်ရှိသဖြင့် ရဟန်းပြု၍ သီလတို့၌ ဖြည့်လေ့ရှိသည်။ ဓု တင်ကျေးဇူးနှင့်ပြည့်စုံသည်။ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသည်။ ကောင်းစွာဖြစ်စေအပ် သော မေတ္တာစိတ်ရှိသည်။ နေ့၌သုံးကြိမ် ဘုရားတရားသံဃာကို လုပ်ကျွေးစားခြင်း၌ မ မေ့မလျော့သည်။ အကျင့်သီလနှင့်ပြည့်စုံသည်။ အလှူဒါနကို အလိုရှိသည်ဖြစ်၏။ သာရဏီယ ဝတ်ကိုဖြည့်၏။ မိမိသည်ရအပ်သောပစ္စည်းကို အလှူခံတို့သည် ရှိကုန်လတ်သော် ပြတ်သော ဆွမ်းရှိသည်ဖြစ်သော်လည်း လှူသည်သာလျှင်တည်း။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၅၄၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ မူအေဂံလိက်/ He was said to be a man of gentle birth, living at Savatthi, who after hearing the Law preached by the Master was converted and adopted the religious life. Being perfected in the moral virtues and furnished with the dhuta precepts and with a heart full of love for his fellow priests he thrice every day zealously ministered to the service of the Buddha, the Law, and the Assembly, and showed himself exemplary in conduct and devoted to charity. Fulfilling the obligations of kindly civility, whatever he received, so long as there were any recipients, he would **give away** till he was himself without food. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-202/203)

- (ပဲလက်သန်မဒ်သတြု လက်သန်စုံတြုသံဂ်) “ဘောဇိန်ခိုဟ်ကလိဝံဂ်လေဝ် ပံ့ဗျီဗျာဗ်ကို ညး” (လက်သန်ဝံ့မွဲ လုပ်လို့ဟ်ကိုရ။) (ပဲလက်သန်မဒ်မိတ် လက်သန်စုံတြုသံဂ်) “ကလိ ဝံ့ဘောဇိန်ဂ် ဆန်စန်ဗျီဗျာဗ်ကိုညး” (လက်သန်ဝံ့မွဲ လုပ်လို့ဟ်ကိုရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၇၃။ ၇-၁၇၇/၁၇၈။ အစွောံ။) (ဝေါဟာရစါ ‘ဆန်စန်’ ကို ‘ဗျီဗျာဗ်’ ဒွာဲဝွံဂ် မှုလအာအမိပ္ပါယ် မတုပ်သွဟ် မဒ်တ synonym ရ။ မှုအမိပ္ပါယ် ‘ပါပရအံကို’ မဒ်ရ။
- ပတုဂ်နုဂ်တဲ ပ္ဍောပ်ညးဒစံဂ် ညးမွဲမွဲဂ် လှောင်အလန်အဝါဂ် အာဂ္ဂဲသစ္စုလျဟ်တံဂ်တဲ ပဲတဲ လးမွဲဂ် ကျောန်လဝ်ရင်မွဲတဲ သစ္စုတံဂ် လှောင်အရင်အရင်ညးတံဂ် ဆန်စန်လဝ်ပဲလှောင်ဒါန်ဂ်တဲ တက်ခဏိုင်တဲ လှောင်အရင်ညးတံဂ် ဂိုင်ကေတ်တဲ ပွလောဘဂ်ပံ့ဝံ့ပွဲ နစိုတ်ဗဗွဲဝင်ဂ် ဂိုင် ကေတ်တဲ အာပပြဘိုက် ပဲအဿမာပိုတ်ဇကုဇကုအိုတ်ရ။ မပပြဘိုက်တဲ လှောင်ခပ်ဂမိုက် ပွပ် တအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၈၈။ ၇-၂၆၅/၂၆၆။ အစွောံ။) ပဲမူဗွာ/ ထိုနေ့မှစ၍ ရှစ်ယောက် သောသူတို့တွင်လည်း တယောက်တယောက်သောသူသည် အလှည့်ဖြင့် သစ်သီးကြီးငယ်ကို ဆောင်၏။ ကြွင်းသောရသေ့တို့သည် မိမိမိတို့ကျောင်း၌သာလျှင် နေကုန်၏။ အကြောင်း မရှိဘဲ တကွဖြစ်ခြင်းငှာ မရကုန်။ အလှည့်ရောက်သောသူတို့သည် သစ်သီးကြီးငယ်ကို ဆောင်ပြီးလျှင် တခုသောမဏ္ဍပ်သည် ရှိ၏။ ထိုမဏ္ဍပ်ဝယ် ကျောက်ဖျာပေါ်၌ တဆယ့်တစု စု၍ ကျောက်စည်အမှတ်ကိုပေး၍ မိမိတို့အစုကို ယူပြီးလျှင် နေရာအရပ်သို့သွား၍ စားသ ဖြင့်နေ၏။ ကြွင်းကုန်သောရသေ့တို့သည် ကျောက်စည်သံအမှတ်ဖြင့် ထွက်၍ လျှပ်ပေါ်ခြင်း

ကို မပြုမူ၍ ရိုသေစွာဆောင်ခြင်းဖြင့် သွား၍ မိမိအား ရောက်သောအစာကိုယူသဖြင့် နေရာအရပ်သို့သွား၍ စားပြီးလျှင် ရဟန်းတရားကို ပြုကုန်၏။ (၅၅၀။ ၈၇-၂၅၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Thenceforward these eight took a turn to bring in fruit one at a time: the others each received his **share** of the find, and carried it off to his dwelling place and remained in his own leaf-hut. Thus they could not be together without cause or reason. He whose turn it was would bring in the provender (there was one enclosure), and laying it on a flat stone would **make** eleven **portions** of it; then making the gong sound he would take his own **portion** and depart to his place of dwelling; the others coming up at the gong-sound, without hustling, but with all due ceremony and order, would take each his **allotted portion** of the find, then returning to his own place there would eat it, and resume his meditation and religious austerity. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-193) (ဆန် = ဆန်စန် = ခွဲဝေသည် = to share, to allot, to divide into shares, to make portions)

- “ယုံဒေပိုတံ၊ အဲမွဲဂံ ပိတူတြ သစ္စလမုဟ်လမတ်အဲဟံဂံ၊ ညးဂံ အာကေတ်သစ္စတံဝံရော။” ပွေဝ်ညးဂမ္တိုင်ဂံ က္တသိမ္မဲက္တိလ္လောဝ်တဲ ဟိုတိုန်ရ။ “အဲဒိုက်ရင်တလင်သစ္စရအံ။ သွက်အစာပိုဂံ အဲဒိုက်ဆန်စန်လဝ်ရအံ။” ဗောဓိသတ်သွာန်ညးမွဲပွန်ဂံ “ပိုဒိုက်ရင်တလင်ရအံ။ သွက်အစာပိုဇ္ဇော်ဂံ အဲဒိုက်ဆန်စန်အိုတ်ရအံ” (က္တသိဂံး။ ဗောဓိသတ်သွာန်ညးမွဲပွန် “အဲဒိုက်ရင်တလင်ရအံ။ သွက်အစာ ပိုဂံ အဲဒိုက်ဆန်စန်လဝ်ရအံ” က္တသိဂံးရ။) ပွဲမူဗွာ/ “အချင်းတို့၊ သုံးရက်မြောက်သောနေ့၌ အဘယ်သူသည် သစ်သီးကြီးငယ်ကို ဆောင်သနည်း” ဟုမေး၏။ ထိုရသေ့တို့တွင် တယောက်သောရသေ့သည် ထလာ၍ “ဆရာ၊ အကျွန်ုပ်ဆောင်၏” ဟု ရှိခိုး၍တည်၏။ “သင်သည် အစုကိုပြုသည်ရှိသော် ငါ့အစုကို ပြု၏လော” ဟုမေး၏။ “ဆရာ၊ ပြုပါ၏။ အကျွန်ုပ်သည် အကြီးစုကိုပြုပါ၏” ဟုဆို၏။ “ယမန်နေ့က အဘယ်သူဆောင်သနည်း” ဟုမေးသည်ရှိသော် “အကျွန်ုပ်ဆောင်၏” ဟု တယောက်သောရသေ့သည် ထလာ၍ ရှိခိုးလျက်တည်၏။ “အစုကိုပြုသည့်ရှိသော် ငါ့အစုကို အောက်မေ့မိ၏လော” ဟုမေး၏။ “အကျွန်ုပ်သည် ဆရာတို့အား အကြီးစုကိုပြုပါ၏” ဟုဆို၏။ “ယနေ့ကား အဘယ်သူဆောင်သနည်း” ဟုမေးသော် “အကျွန်ုပ်ဆောင်၏” ဟု တယောက်သောရသေ့သည် ထ၍ရှိခိုး လျက်တည်၏။ “အစုကိုပြုသည့်ရှိသော် ငါ့အစုကို အောက်မေ့မိ၏လော” ဟုမေး၏။ “အကျွန်ုပ်သည် ဆရာတို့အား အကြီးစုကိုပြုပါ၏” ဟုဆို၏။ “အချင်းတို့၊ ငါ့အား အစုမရသည်မှာ သုံးရက်ရှိပြီ။ ---” (၅၅၀။ ၈၇-၂၅၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “My brothers, who brought in the food three days ago?” One uprose, and said, “I did,” standing in all respect. “When you made the division did you **set apart a share** for me?” “Why yes, master, the share of the eldest.” “And who brought food yesterday?” Another rose, and said, “I did,” then stood respectfully waiting. “Did you remember me?” “I put by for you the share of the eldest.” “Today who brought the food?” Another arose, and stood respectfully waiting. “Did you remember me in **making the division**?” “I **set aside the share of**

the eldest for you.” Then he said, “Brothers, this is the third day I have had no share. -----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-194)

((((((((((((((((((((())))))))))))))))))))))

ဇိပ်ကြိပ်။ ဇိပ်ကွိပ်။

‘ဇိပ်ကြိပ်’ ကို ‘ဇိပ်ကွိပ်’ ဝှံ့ နှိမ့်ဝေါဟာမဲ့အဓိပ္ပါယ် တုပ်သွယ်နှိမ့်ဟောင်ရ။ ဆမအခင်ဟောင် ‘ဂ’ ကို ‘က’ မတူဟ်အာညိရ။ ပွှောင်နဲချူအခင်မတူဟ်ဒိုင်ဓါသ်ဂှ် ပွဲအဘိဓါန်အ္ဗာဟာလီဒေဂှ် ‘ဇိပ်ကြိပ်’ ဂှ် ထွေးလင်ဟံ့မွဲ။ ဆ ‘ဇိပ်ကွိပ်’ သွေးဟောင် ညးထွေးလင်တဲ ကိုလင်အဓိပ္ပါယ် (v) to be soft, affectionate; to be subtle, abstruse ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန်ဗျာအ္ဗာထောန်သိုင်ဂှ်တုန် ‘ဇိပ်ကွိပ်’ ဂှ် ထွေးလင်ဟံ့မွဲ။ ဆ ‘ဇိပ်ကြိပ်’ သွေးဟောင်ထွေးလင်တဲ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ်(၂)သ် ‘ပျော့ပျောင်းသည်’ ‘သေချာသည်’ ရ။

ဝေါဟာရ ‘ဇိပ်ကြိပ်’/‘ဇိပ်ကွိပ်’ ဝှံ့ဂှ် နှိပိုင်ကြိယာမဲ့တဲ ဗွဲဒှ်ပိုင်နာမဝိသေသနမဲ့လေဝ် ရပ်စပ်စကာ မာန်ကိုဟောင်ရ။ ‘ဇိပ်ကြိပ်’/‘ဇိပ်ကွိပ်’ ဝှံ့ နွံအဓိပ္ပါယ်တူဟ်သ် ဒှ်စကာဒေဝ်လေဝ်နွံဂှ်သန်ဟောင်။ ဝေါဟာရအင်္ဂလိက် ‘soft’ ဝှံ့ဂှ်လေဝ် မွဲတဲအဓိပ္ပါယ်ဟံ့ကမဲ့သ်ရောင်။ ဟိုတ်ဂှ်ရ ဝေါဟာရမန် ‘ဇိပ်ကြိပ်’/‘ဇိပ်ကွိပ်’ ဝှံ့ ကိုဝေါဟာရအင်္ဂလိက် ‘soft’ ဝှံ့ ဒှ်လီအဓိပ္ပါယ်မတုပ်ရင်ညးအံင် ထေက် ကိုပိုင်ဒေဝ်လီဝိုင်ကွာရ။ ပွဲအဘိဓါန်ဘာသာအင်္ဂလိက် ‘Longman Dictionary’ ဂှ် ဝေါဟာရ ‘soft’ ဝှံ့ဂှ် ထွေးလင်အဓိပ္ပါယ်(၁၄)သ်ရ။ ပွှောင်(၁၄)သ်ဂှ် အဲဝှံ့ညာတ်ကေတ် ဆဗ္ဗတ်(၂)သ် အဓိပ္ပါယ်တုပ်ကိုဝေါဟာရမန်ပိုင် ‘ဇိပ်ကြိပ်’/‘ဇိပ်ကွိပ်’ ဝှံ့ရ။

အဓိပ္ပါယ်(၁)။ ‘ဇိပ်ကြိပ်’/‘ဇိပ်ကွိပ်’
(of a surface) to be not rough, to be smooth and pleasant to touch, to be soft, to be fine, to be delicate

မူရဝတ္ထုမဲ့မဲ့ကိုဒှ် ဥပမာမပ္ပယာတ်, ဖျူန်ဇကုတအံင် ကာလဇကုမဇ္ဈိတ်သွှေတ်ဂှ်ဒိုင်ခိုင် ယင်ဒေဟံ့ မွဲဟ် ဒေဟံ့ကြိုင် ဒေဟံ့ဒိုင်စတ်, ချိုင်ဒေဟတ်, တွိတ်တောက်တဲမူး ဒေဟံ့ဇိပ်ကြိပ်/ဇိပ်ကွိပ်ဒိုင်ရောင် ပိုင် ဟိုမာန်ဟောင်ရ။ **soft-2 (not rough):** having a surface that is smooth and pleasant to touch/ Longman Dictionary. နကိုအဓိပ္ပါယ်ဗျာမပ္ပ ‘နူးညံ့’, ‘သိမ်မွေ့’, ‘ချောညက်’ မူးဝှံ့ တအံင် ဂပ်ဂပ်ပွှောင်အံင်စတ်ရ။ ဝါကျဥပမာမဗျိုင် အဲမပ္ပိတ်ထွေးကိုလင်ဗွဲသွပ်ဝှံ့ဂှ် ဩဝ်လုတ်မှ်မဲ့ရင်တဲ ညးမဗ်လုတ်တဲညးဂမ္တိုင် ကြက်ဝှံ့တူးစိုတ်အိုတ်ရောင်။